

AGDER
fylkeskommune

Kunnskapsgrunnlag og medvirkning

Frivillighetsstrategi for Agder 2022 - 2030

Oppdatert 8. september 2022

Innholdsfortegnelse

Innledning	3
Medvirkning	3
Kommuneturne	3
Arbeidsgruppe og referansegruppe.....	4
Innspillsverksted med fylkeskommunens råd	5
Innspillskonferanse: Økt deltakelse for bedre levekår.....	6
Høringsutkast og høringsrunde	7
Høringsinnspill	7
Planer og føringer.....	7
Hva vet vi om målgruppen?.....	14
De frivillige organisasjonene.....	14
Deltakelse.....	14
Organisasjonsmangfoldet.....	14
Økonomi	15
Frivilligsentralene	15
Kommunene og fylkeskommunen	16
Driftstilskudd til frivillige lag og foreninger.....	16
Kommunal frivillighetspolitikk.....	17
Administrative ressurser	18
Rapport fra innspillskonferansen	19
Litteraturliste.....	21

Innledning

Dette dokumentet gir et nærmere innblikk i de ulike medvirkningsprosessene som har funnet sted, og en oversikt over kunnskapsgrunnlag som har medvirket til utarbeidelse av frivillighetsstrategien. Her er også en utvidet del om planer og føringer for arbeidet.

Medvirkning

Forankring og medvirkning i strategiarbeid er avgjørende, og her har det vært lagt opp til bred medvirkning gjennom hele prosessen. Medvirkning vil også bli viktig i videre arbeid med tiltak, fra utforming til gjennomføring.

Kommuneturne

20. oktober 2020 vedtok fylkestinget regional planstrategi for Agder 2020–2024, herunder at det skal utarbeides en Frivillighetsstrategi for Agder fylkeskommune.

Høsten 2020 var rådgivere fra fylkeskommunen på møter i kommunene i Agder, der blant annet frivillighetsstrategien stod på agendaen. I flere av møtene var også representanter fra frivilligsentralene til stede. Formålet med møtene var å informere om prosessen som ville komme, men også å få noen tanker om hvilke utfordringer og muligheter kommunene og frivilligsentralene så i møte med hverandre og frivilligheten, og hva de tenkte om fylkeskommunens rolle videre.

Det er store forskjeller på hvordan kommunene forholder seg til frivilligheten og frivilligsentralene, men de fleste har et godt samarbeid og ser mange muligheter. Samtidig er det noen utfordringer som går igjen:

- Samskaping og samarbeid om oppgaver som av mange oppfattes som kommunale - hvordan få til det uten at frivillighetens egenart trues?
- Økonomi og ressurser – savner oversikt over muligheter, nettverk og kompetansepåfyll, samt rådgiving på feltet (spesielt i forhold til frivillighetspolitikk).
- Frivilligheten i endring – hvordan kan kommunene og frivilligsentralene legge til rette for og benytte seg av adhoc-frivilligheten? Hvilke utfordringer skaper dette for de tradisjonelle lag og foreninger?

Med tanke på fylkeskommunens rolle er det også flere innspill som går igjen:

- Ønske om rådgiving i utvikling av lokal frivillighetspolitikk.
- Oversikt over tilskuddsordninger.
- Legge til rette for nettverk og møteplasser der kommuner, frivilligsentraler og

organisasjoner kan treffes. Formålet må være kompetanseheving og erfaringsutveksling, men også å bli kjent med hverandre. Det er store muligheter for samarbeid på tvers, og ved å treffes kan en unngå å starte parallelle prosjekter for å dekke samme behov.

Arbeidsgruppe og referansegruppe

I desember 2020 ble det etablert en intern arbeidsgruppe, der målet var forankring på tvers av direktørområdene i fylkeskommunen.

Arbeidsgruppen har bestått av:

- Inger Margrethe Braathu, rådgiver - folkehelse
- Lisbeth Raanes Hansen, rådgiver - plan
- Tine Mette Falck, rådgiver - bærekraftig utvikling
- Inga Lauvdal, rådgiver - kultur, idrett og frivillighet
- Mats Stave Aanonsen, rådgiver - kultur, idrett og frivillighet
- Sam Bugge, rådgiver - kulturminnevern og kulturturisme
- Hans Christian Lund, rådgiver - kulturminnevern og kulturturisme
- Vanja Konradsen - Frivillighet Norge
- Siri Holm Lønseth - Frivillighet Norge
- Bjørn Linstad - Frivillighet Norge

I januar 2021 ble det etablert en ekstern referansegruppe, bestående av representanter fra målgruppen. Målet var å reflektere en god bredde av organisasjonene, samt å få med representative kommuner og frivilligsentraler. Rekrutteringen ble gjort via direkte kontakt og annonse i avis og på nett.

Referansegruppen har bestått av:

- Ingunn Ulvestad, frivillighetskoordinator - Lindesnes kommune
- Marianne Hafte, daglig leder - Flekkefjord Frivilligsentral
- Åshild Jensen - Batteriet Sør
- Bente Skeibrok, lokallagsleder - Lyngdal Røde Kors
- Kathrine Gregersen, husflidskonsulent Agder - Norges husflidslag
- Ragnhild Angell Wennberg, fylkessekretær - FFO Agder
- Øyvind Nyvoll, seniorrådgiver - Agder Musikkråd
- Gunn-Alice Brustad, styremedlem - Barne- og ungdomsrådet i Agder
- Tore Berntsen, styreleder - Agder Fylkeskystlag
- Hanne Cecilie Jensen - DNT Sør
- Runo Nygård, rådgiver klubb - Agder Idrettskrets

Både arbeidsgruppen og referansegruppen har gjennomført møter i forkant av milepælene i prosessen og bidratt aktivt underveis. Tanken er at disse gruppene

også skal involveres videre, når tiltak skal settes i verk.

Møteplan for intern arbeidsgruppe og ekstern referansegruppe:

Hvem	Når	Hva
Arbeidsgruppe	28. januar 2021	<ul style="list-style-type: none">Gjennomgang kunnskapsgrunnlag og kartleggingPresentere ekstern referansegruppePlanlegging av innspillmøter og konferanse
Arbeidsgruppe	18. februar 2021	<ul style="list-style-type: none">Gjennomgang av grunnlagsdokumentPlanlegging av innspillmøter og konferanse
Referansegruppe	19. februar 2021	
Arbeidsgruppe	20. april 2021	<ul style="list-style-type: none">Gjennomgang høringsforslag
Referansegruppe	22. april 2021	
Arbeidsgruppe	Oktober 2021	<ul style="list-style-type: none">Gjennomgang høringsinnspill
Arbeidsgruppe	17. juni 2022	
Arbeidsgruppe	5. september 2022	<ul style="list-style-type: none">Gjennomgang endelig forslag
Referansegruppe	6. september 2022	
Arbeidsgruppe	November 2022	<ul style="list-style-type: none">Oppfølging av vedtak / veien videre
Referansegruppe	November 2022	

Innspillsverksted med fylkeskommunens råd

18. mars 2021 arrangerte vi innspillsverksted med fylkeseldrerådet, ungdommens fylkesutvalg, råd for personer med funksjonsnedsettelse og brukerpanel i Agder (nå Rådet for likestilling, inkludering og mangfold i Agder). Etter en kort introduksjon ble råden delt i grupper og bedt om å diskutere tre spørsmål. Notatene ble tilsendt prosjektleder i etterkant.

Introduksjonen la vekt på at premisset for arbeidet med strategien er at en sterk frivillighet kan bidra til økte levekår, gjennom deltakelse, tilhørighet, mestring og demokratiopplæring. Utfordringen er hvordan vi kan utløse det fulle potensialet for samhandling mellom frivillig og offentlig sektor – uten å gå på bekostning av frivillighetens egenart. Vi ønsker ikke at frivilligheten skal tilpasse seg det offentliges behov, derfor trenger vi et styringsdokument.

Rådene ble deretter spurt tre spørsmål. Det var dessverre noen tekniske utfordringer rundt gruppearbeidet, så vi fikk ikke innspill fra alle. De som kom med innspill la vekt på følgende:

1. Hva skal til for at flere engasjerer seg i frivillig arbeid, og dermed bidrar til å bedre levekårene på Agder?

- Lavterskel og uforpliktende for alle i alle aldre.
- God informasjon om vervene/jobbene.

- Synliggjøre betydning for individ og samfunn.
- Informasjon i skolene.
- Transportmuligheter og fokus på distriktene.

2. Hva kan stå i veien for frivilligheten i arbeidet med å få flere til å delta?

- Administrasjon, tradisjon og manglende oversikt over muligheter.
- Frykt for store forpliktelser.
- Reisevei (for barn og unge).

3. Hva kan fylkeskommunen bidra med for å gjøre det lettere for frivilligheten å få flere til å delta?

- Fokus på eldre som (mangefasettert) ressurs og avbyråkratisering av frivilligheten.
- Satse på barn og unge, få frivillig arbeid inn i skolen / pensum og la frivilligheten slippe til i skolen for å rekruttere.
- Bedre kollektivtilbud.
- Bistå kommunene med frivillighetspolitikk.
- Vise fram/synliggjøre frivilligheten, og nytten den enkelte og samfunnet kan ha av å delta.

Innspillskonferanse: Økt deltakelse for bedre levekår

22. mars 2021 inviterte fylkeskommunen og Frivillighet Norge til innspillskonferansen *Økt deltakelse for bedre levekår*, med nærmere 70 påmeldte. Både kommuner, frivilligsentraler og et bredt spekter av frivillige organisasjoner deltok.

Alle påmeldte fikk tilsendt en undersøkelse fra frivillighet Norge, som i stor grad speiler spørsmålene stilt til rådene over, men noe mer detaljert. Svarene er samlet i en rapport, som også kommer med anbefalinger basert på undersøkelsen (se s.19).

Konferansen ble avsluttet med en åpen time, der vi oppsummerte med følgende:

- Prosjektmidler er fint, men man må ikke glemme at alt skal administreres. Tilskuddsforvaltningen bør se mer på midler til drift.
- Det bør stilles sterkere krav til tilskuddsmottakere med tanke på inkludering og mangfold.
- Det er behov for møteplasser og nettverk på tvers.
- Det er behov for synliggjøring av det alle driver med for å samle innsatsen der den trengs og ikke gjøre dobbelt arbeid.
- Det er behov for koordinering mellom frivilligheten og offentlig forvaltning.
- Det er behov for kompetanseheving og erfaringsdeling når det gjelder rekruttering.

Høringsutkast og høringsrunde

På bakgrunn av innspillmøtene ble det utarbeidet et forslag til Frivillighetsstrategi og handlingsprogram som ble politisk behandlet og sendt på høring juni 2021, med høringsfrist i september.. Etter noe bearbeiding av høringsinnspillene ble prosessen utsatt på grunn av utskiftning av nøkkelpersonell internt i fylkeskommunen. Arbeidet startet opp igjen i mai 2022.

Høringsinnspill

Det kom 13 svar på høringsforslaget – fra kommuner, frivilligsentraler, paraplyorganisasjoner, og frivillige organisasjoner. Høringsinnspillene i sin helhet, og en oversikt over hvordan de er bearbeidet, er vedlagt saken til politisk behandling, her følger kun et sammendrag:

- Alle innspillene ønsker en strategi velkommen.
- Høringsinnspillene er ulike i hvorvidt de gir innspill bare på strategiforslaget, eller også på handlingsprogrammet
- Flere av innspillene handler om at strategien er for utydelig på hvem den er for: Hvilke aktører på hvilket nivå som omfattes av den, og på hvilken måte?. Ønsker om at det tydeliggjøres hva som foregår på regionalt og på lokalt nivå. Dette har ført til en gjennomgang av strategien og dens målgrupper for å tydeliggjøre, og et eget kapittel om aktører, roller og nivåer.
- Innspillene varierer fra strategiske vurderinger, til konkrete og operative ønsker og behov for tiltak. Det er i bearbeidingen av innspillene gjort vurderinger på om disse forslagene faller inn under strategiens virkeområde og fylkeskommunens rolle/ myndighet, eller om det er innspill som bør tilkomme andre aktører i fylkeskommunen og på andre nivåer. Dokumentet informerer om innspill som faller utenfor strategiens virkeområde.

Den eksterne referansegruppa og den interne arbeidsgruppa har så bearbeidet høringsinnspillene og justert strategien til foreliggende forslag.

Planer og føringer

Planer og føringer

FNs bærekraftsmål, Regionplan Agder 2030 og Stortingsmelding nr 10 (2019); *Frivilligheita – sterk, sjølvstendig, mangfaldig (Frivillighetsmeldingen)*, er de viktigste føringene for Frivillighetsstrategien, men det er også andre nasjonale og regionale planer og føringer som er lagt til grunn. Her presenteres disse kort, mens vedlegget *Kunnskapsgrunnlag og medvirkning* gir nærmere redegjørelse.

FNs bærekraftsmål

I regjeringens forventninger til regional og kommunal planlegging 2019-2023 framheves det at FNs bærekraftsmål skal ligge til grunn. Fellesnevner for måloppnåelse er samarbeid på tvers.

Dette er også et premiss i frivillighetsstrategien: Ved å styrke frivilligheten fremmer vi mål 17: «Samarbeid for å nå målene». Strategiens visjon om «økt deltakelse for bedre levekår» innebærer at en sterk, selvstendig og mangfoldig frivillighet på Agder kan bidra til følgende bærekraftsmål:

Regionplan Agder 2030 – attraktiv, samskapende og bærekraftig

Regionplan Agder 2030 er et overordnet strategisk styringsdokument for hele Agder. Den beskriver de viktigste utfordringene og mulighetene for landsdelen, et ønsket fremtidsbilde for 2030, og hva som skal til for å nå konkrete mål. Planen er grunnlaget for politikktutforming i Agder. Den er retningsgivende for prioriteringer, samordnet innsats og virkemiddelbruk fra ulike offentlige aktører.

Regionplan Agder sitt hovedmål er å utvikle Agder til en miljømessig, sosialt og økonomisk bærekraftig region i 2030 – et attraktivt lavutslippssamfunn med gode

levekår. Dette innebærer å:

- bruke hele Agder, og sørge for at utviklingen kommer alle deler av Agder til gode
- samarbeide om å nå FNs bærekraftsmål på regionalt og lokalt nivå
- jobbe kunnskapsbasert og målrettet for å forbedre levekårene gjennom en langsiktig og helhetlig levekårssatsing
- redusere klimagassutslipp på Agder med minst 45 prosent innen 2030,
- utnytte mulighetene som digitalisering gir

Regionplan Agder 2030 har fem tema som skal være hovedsatsingsområder frem mot 2030:

- Attraktive og livskraftige byer, tettsteder og distrikter
- Verdiskaping og bærekraft
- Utdanning og kompetanse
- Transport og kommunikasjon
- Kultur

I tillegg har planen tre gjennomgående perspektiver som samsvarer med de tre dimensjonene av bærekraft i hovedmålet:

- Næringsutvikling og samarbeid om nye arbeidsplasser
- Levekår, likestilling, inkludering og mangfold
- Klima og miljø

Frivillighetsstrategien er knyttet tett på overordnet mål om gode levekår på Agder, gjennom likestilling, inkludering og mangfold.

Strategien kan også knyttes til flere av hovedsatsningsområdene: Attraktive og livskraftige byer, tettsteder og distrikter forutsetter engasjement, god dugnadsånd og en sterk frivillighet. Frivilligheten bidrar til å fremme kultur for læring, helse og trivsel - og frivilligheten er nødvendig for å gi alle innbyggere muligheter til å delta på fellesarenaer for kultur og idrett og til å utvikle egne kreative evner.

Helt konkrete mål og veier til målet som bør nevnes her er primært knyttet til hovedsatsningsområdet Kultur. Disse vil også følges opp gjennom foreslått handlingsprogram for frivillighetsstrategien:

Mål mot 2030	Veien til målet
Kultursektorens aktivitet innen forskning og utvikling er over landsgjennomsnittet.	Innarbeide strategier for å øke forsknings- og utviklingsaktivitet innen kultursektoren i relevante planer og

	styringsdokumenter
Verdiskapingen knyttet til kystkultur, kulturarv i indre bygder og trehusbyene har økt.	Utvikle modeller for samskaping mellom aktørene innen immateriell kulturarv. Styrke samarbeidet med frivillig sektor om kulturminnevern.
Alle innbyggere har muligheter til å delta på fellesarenaer for kultur og idrett og til å utvikle egne kreative evner.	Gjennomføre årlige dialogmøter mellom offentlig sektor, frivillig sektor, profesjonelle fagmiljøer, næringslivsaktører m.fl.
Alle innbyggere opplever å ha god tilgang til et bredt spekter av kultur- og idrettstilbud i nærområdet.	Videreutvikle bibliotek, museer, kulturskoler, ungdomshus, fritidsklubber og idrettsanlegg som arenaer for aktivitet, læring, debatt, mangfold og inkludering.
Frivillighet er drivkraft i videreutviklingen av Agders kultur- og idrettsliv.	Legg til rette for at lag og foreninger kan benytte offentlige lokaler, idrettshaller og idrettsanlegg uten kostnader eller til meget gunstig leie. Sikre deltakelse fra ulike grupper i befolkningen i frivillige kulturaktiviteter.

Andre gjeldende regionale planer

- Folkehelsestrategi for Agder 2018 – 2025
Denne strategien bygger på Regionplan Agder 2020, samt et kunnskapsgrunnlag som peker på flere utfordringer for folkehelse på Agder. Kunnskapsgrunnlaget peker på hvilke faktorer som påvirker folkehelse og levekår, samt status på Agder i forhold til dette. Folkehelsestrategien skal være til hjelp for arbeidet regionalt og lokalt. De deler av strategien som har med frivillig sektor å gjøre handler om å bygge gode nærmiljø for trivsel, mestring og god helse. Bedre folkehelse kan oppnås med samarbeid om oppgaver mellom frivillig sektor og kommunen. Det legges vekt på universelle tiltak og tilnærminger som fanger opp alle uavhengig av inntekt eller bosted.
- Veikart for bedre levekår på Agder
Veikart for bedre levekår i Agder er et initiativ fra Sørlandstinget.

Fylkeskommunen og kommuner på Agder samarbeider for å bedre levekår, og dette initiativet er et verktøy i dette arbeidet. Veikartet er en konkretisering av en helhetlig og langsiktig satsing. Målsettingen er å bedre levekårene på Agder og gi gode eksempler på hvordan vi kan arbeide for å nå definerte målsettinger.

Veikartet inneholder forslag som vil forsterke og supplere allerede igangsatte tiltak i den enkelte kommune. Gjennom en samlet innsats rettet mot barn, ungdom og unge voksne skal kommuner, fylkeskommuner og staten bidra til å bedre levekår.

Flere av forslagene i veikartet er utviklet og gjennomføres i samarbeid med frivillige, både organisasjoner og frivilligsentraler, som for eksempel implementering av verktøyet Alle med og etablering av utlånssentraler.

- Regional plan for likestilling, inkludering og mangfold på Agder 2015 – 2027 (LIM-planen)

LIM-planens visjon er «Et likestilt, mangfoldig og inkluderende Agder», Visjonen omfatter også frivilligheten – og trenger frivilligheten for å lykkes. Planens fokus på bekjempelse av utenforskap, og å fjerne barrierer for deltakelse legger føringer for frivillighetsstrategiens arbeid med rekruttering, synlighet, deltakelse og mangfold.

- Besøksstrategi for Agder 2015 - 2030 Besøk Agder 2030

Strategiens målgruppe er aktører som jobber med innovasjon, verdiskaping, samfunns- og næringsutvikling i Agder: Næringsliv, offentlig sektor, FoU sektor og frivillig sektor. Hensikten med besøksstrategien er å gi aktørene i landsdelen et felles verktøy for utvikling.

Følgende planer er planlagt i Regional planstrategi 2020-24 og må ses i sammenheng med rullering av handlingsprogrammet:

- Aktive liv i Agder – Regional plan for fysisk aktivitet, idrett, friluftsliv og folkehelse.
- Skolebruksplanen.
- Strategi for kulturarv 2030.
- Eventuelle planer for regionene i Agder.

Frivillighetserklæringen og Stortingsmelding nr 10; Frivilligheita – sterk, sjølvstendig, mangfaldig (Frivillighetsmeldingen).

Regjeringen la i 2015 fram Frivillighetserklæringen. Denne inneholder prinsipper og målsetninger for samspillet mellom regjeringen og frivillig sektor. Erklæringen ble fulgt opp med Frivillighetsmeldingen “Frivilligheita - sterk, sjølvstendig, mangfaldig”, en stortingsmelding om den statlige frivillighetspolitikken.

Målene for den nasjonale frivillighetspolitikken er i korte trekk:

1 Brei deltaking

Frivillig innsats er ei kjelde til fellesskap, demokratiutøving og kompetanse.

Regjeringa vil at denne kjelda skal vere tilgjengeleg for alle, uansett alder, kjønn, etnisitet, inntekt, funksjonsnivå eller interessefelt.

2 Ein sterk og uavhengig sektor

Regjeringa vil leggje til rette for ein sterk og uavhengig sektor som veks nedanfrå.

Dette inneber mellom anna å styrkje dei breie støtteordningane, gjere kriteria for tildeling opnare og leggje til rette for at frivilligheita kan skaffe seg midlar frå andre kjelder som privatpersonar og næringsliv.

3 Forenklingsreform

Det skal vere enkelt å drive ein frivillig organisasjon. Det skal vere enkelt for frivilligheita å søkje, ta imot og rapportere på offentleg støtte. Effektiv forvaltning og digitalisering er blant verkemidla for å oppnå forenkling.

4 Ein samordna frivillighetspolitikk

Frivillig sektor er mangfaldig. Dette mangfaldet er ein styrke fordi det legg til rette for breitt engasjement og høg aktivitet, og fordi det dekkjer mange behov. Eit godt samspel med offentlege styresmakter skal byggje opp under frivillig aktivitet.

Frivillighetspolitikken er eit ansvar på tvers av sektorar og fagdepartement. God koordinering og samordning vil byggje opp under dei andre frivillighetspolitiske måla. Dette gjeld også lokalt. Frivilligheita skal sikrast ein plass rundt bordet – fordi det gjer politiske vedtak betre.

Fritidserklæringen

Fritidserklæringen er signert av regjeringen, kommunene (KS) og frivillig sektor (Frivillighet Norge, Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner LNU m.fl.). Denne har som mål at alle barn, uavhengig av foreldrenes sosiale og økonomiske situasjon skal ha mulighet til å delta jevnlig i minst en organisert fritidsaktivitet sammen med andre barn.

Fritidserklæringen bygger på artikkel 31 i FNs barnekonvensjon, som sier at alle barn har rett til fritid og lek, og til å delta i kunst og kulturliv. Gjennom deltakelse i sosiale aktiviteter får barn og unge andre erfaringer og læringsbetingelser enn det som skjer på skolen eller i mer uformelle situasjoner. Ungdom i familier med god råd deltar oftere i organiserte fritidsaktiviteter enn ungdom i familier med dårlig råd.

Stortingsmelding nr 18; Oppleve, skape, dele – Kunst og kultur for, med og av

barn og unge (Barne- og ungdomskulturmeldingen).

I stortingsmeldingen vektlegges det å legge til rette for at alle norske barn og unge - uavhengig av bosted, økonomi, funksjonsevne og bakgrunn - får tilgang til et mangfoldig kulturliv der de kan delta, skape, lære og mestre.

Meldingen fremhever den sentrale plassen det frivillige kulturlivet har i barne- og ungdomskulturen – og har som mål at flere barn og unge kan delta i organiserte fritidsaktiviteter. Ett av tiltakene er derfor å videreføre tilskuddsordningen «Inkludering i kulturliv».

Plattform for samspill og samarbeid mellom frivillig og kommunal sektor

Plattformen er utarbeidet av KS og Frivillighet Norge og KS – og er derfor en plattform fylkeskommunen også bør ta utgangspunkt i. Formålet er å sette fokus på at kommunene må ha en god frivillighetspolitikk og et godt samspill med frivilligheten lokalt for å lykkes med å skape aktive lokalsamfunn og bidra til å løse samfunnsutfordringer innenfor folkehelse, omsorg, integrering, sosial ulikhet og beredskap.

Stortingsmelding nr. 15 (2018). Leve hele livet- en kvalitetsreform for eldre.

Reformen bygger på hva ansatte, eldre, pårørende, frivillige, forskere og ledere har erfart kan løfte kvaliteten på tjenestene og bidrar til en trygg og verdig alderdom. Frivillighet fremheves i meldingen som noe som både gir bedre tjenester og tilbud, og som fører til at eldre får brukt sine ressurser til nytte for samfunnet.

Strategi for kultur og reiseliv, Noreg som attraktiv kulturdestinasjon (2019).

Strategien vektlegger blant annet samspill, samarbeid og koordinering mellom ulike sektorer som et innsatsområde for å øke den samlede verdiskapingen i norsk kultur- og næringsliv innenfor bærekraftige rammer.

Frivillig sektor har i mange sammenhenger en helt sentral rolle i arbeid med reiseliv og kulturturisme. Frivilligheten kan både være en direkte leverandør til reiselivsopplevelser, men også en leverandør av det en kan kalle fellesgoder i denne sammenhengen.

Stortingsmelding nr 16; Nye mål i kulturmiljøpolitikken — Engasjement, bærekraft og mangfold (2019-20).

Det er tre nasjonale mål for kulturmiljø i den nye kulturmeldingen:

- Alle skal ha mulighet til å engasjere seg og ta ansvar for kulturmiljø.
- Kulturmiljø skal bidra til bærekraftig utvikling gjennom helhetlig samfunnsplanlegging.
- Et mangfold av kulturmiljø skal tas vare på som grunnlag for kunnskap, opplevelse og bruk.

Rammevilkårene for frivilligheten vil påvirke i hvilken grad alle har muligheten til å engasjere seg og ta ansvar for et kulturminne. Samtidig er de frivillige miljøene knyttet til kulturminnevern ofte i besittelse av kunnskap som gir grunnlag for å ivareta kulturmiljø slik at disse kan inngå i en planlegging som gir bærekraftig utvikling.

Stortingsmelding nr 23; Musea i samfunnet. Tillit, ting og tid (2020-21).

Kulturdepartementet er opptatt av at at samspillet mellom museene og de frivillige er et kjennetegn ved sektoren, og en verdifull ressurs som må ivaretas.

Samtidig er det begrenset kunnskap om dynamikkene og utviklingen mellom museene og frivilligheten her til lands. Studiene av kulturfrivillighet viser noen overordna trekk tufta på et avgrenset empirisk materiale. Kulturdepartementet ønsker at det blir utviklet mer kunnskap om dette og vil styrke forskning og annet kunnskapsarbeid på dette området i tiden fremover. For frivillighetsstrategien innebærer dette at det kan være relevante å spille inn aktuelle problemstillinger til aktuelle forskningsmiljø.

Hva vet vi om målgruppen?

Det foreligger lite fakta og statistikk når det gjelder frivilligheten på regionalt nivå, men i løpet av kartleggings- og innspillfasen har vi samlet et beskrivende bilde som synliggjør bredden av målgruppen for strategien.

De frivillige organisasjonene

Deltakelse

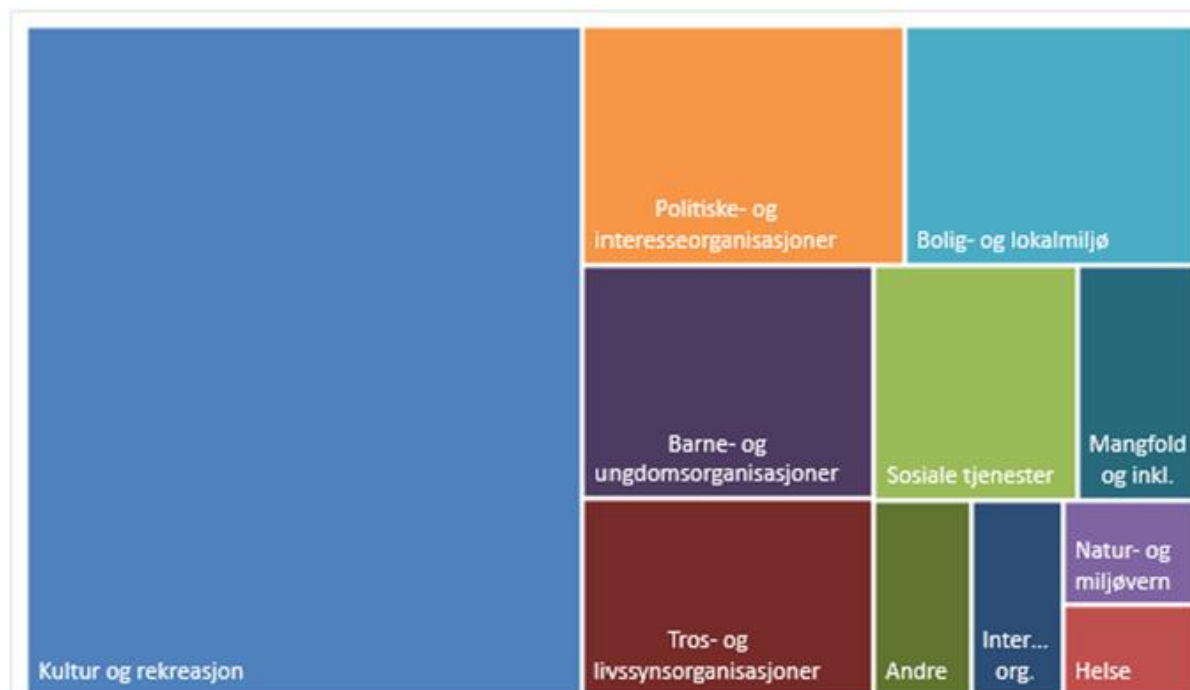
Frivillighetsmeldingen (2018) slår fast at det er et overordnet «frivillighetspolitisk mål» å øke deltakelsen i frivillige organisasjoner og frivillig arbeid. Statistikk viser at på landsbasis har 58% av oss har gjort en frivillig innsats det siste året, en nedgang på 5% sammenlignet med før Covid-19 pandemien. Den samme statistikken viser at denne ulønnede innsatsen kan omregnes til 142.000 årsverk (Frivillighet Norge).

78 % av befolkningen er medlem i minst en organisasjon, og 48 % av befolkningen er medlem i minst to organisasjoner. (SSBs Levekårsundersøkelse 2020).

Organisasjonsmangfoldet

De fleste gjør denne innsatsen som medlem av et lag eller forening. Disse finnes det mange av, og det er vanskelig å skaffe oversikt over alle som er med. En del av organisasjonene er registrert i Frivilligregisteret, men ikke alle. Og det ytes mye frivillig innsats uten at det er organisert og registrert i Frivilligregisteret.

Under følger registrerte frivillige organisasjoner i Agder etter primær aktivitet per februar 2020 (3577 registrerte organisasjoner). Per september 2022 er det nå 3946 registrerte organisasjoner. Sammensetningen er sannsynligvis den samme.

Andre: Yrkes-, bransje- og fagforeninger, Utdanning og forskning, Legater og fremme av frivillighet, Andre (Kilde: Frivillighetsregisteret februar 2020)

Økonomi

I følge SSBs satellittregnskap for frivillig sektor 2020 bidro frivillig arbeid med en verdiskapning tilsvarende 78 milliarder kroner i 2018.

Inntektskildene til ideelle og frivillige organisasjoner er 27% statlige, 17% kommunale og fylkeskommunale midler gjennom overføringer og kjøp av tjenester, 45% fra husholdninger og 12% andre private aktører.

Frivilligsentralene

Per september 2022 var det registrert 35 frivilligsentraler i Agder, hvorav 15 kommunale og 20 ikke-kommunale. Hvordan disse er organisert og hvilken funksjon de har i lokalsamfunnet varierer stort. Norges Frivilligsentraler (NFS) bruker følgende definisjon og tilhørende arbeidsmodell:

Frivilligsentraler er mangfoldige møteplasser bygget på frivillighetens premisser og lokale ønsker, ivaretatt av ansatte i samhandling med frivillige, lag & foreninger, næring og kommune.

Frivilligsentralene finansieres gjennom øremerket statlig tilskudd etter forskrift. Under følger en oversikt over frivilligsentralene i Agder.

Kommune	Antall sentraler	Kommunale	Ikke-kommunale	Kommune	Antall sentraler	Kommunale	Ikke-kommunale
Arendal	4	0	4	Lillesand	1	1	0
Birkenes	1	1	0	Lindesnes	3	0	3
Bygland	1	1	0	Lyngdal	2	2	0
Bykle	1	1	0	Risør	1	1	0
Evje og Hornnes	1	0	1	Tvedestrand	1	1	0
Farsund	1	1	0	Vegårshei	1	0	1
Flekkefjord	1	1	0	Vennesla	2	0	2
Froland	1	0	1	Åmli	1	0	1
Gjerstad	1	0	1	Åseral	1	0	1
Grimstad	1	1	0	Valle	0	0	0
Hægebostad	1	1	0	Sirdal	0	0	0
Iveland	1	0	1				
Kristiansand	6	2	4				
Kvinesdal	1	1	0				
				SUM	35	15	20

(Kilde: Norges Frivilligsentraler)

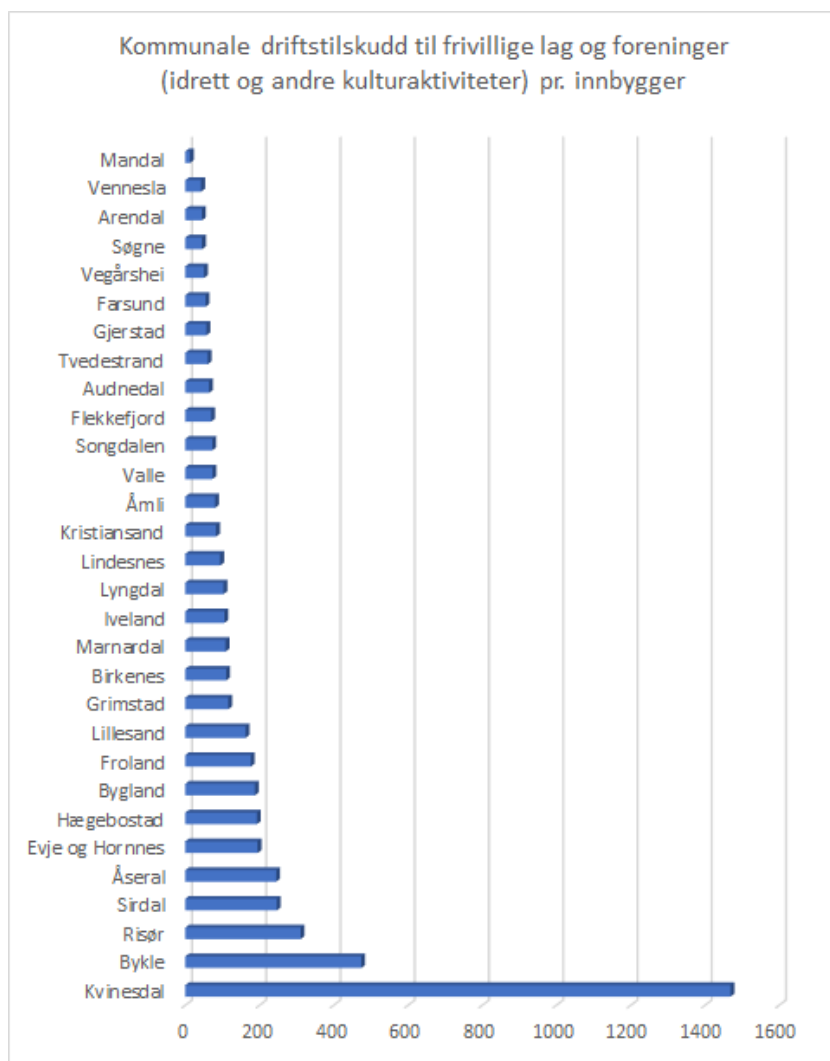
Kommunene og fylkeskommunen

Det meste av frivillig innsats skjer på lokalt nivå, og kommunene i Agder utgjør størstedelen av rammevilkårene for lokal frivillighet. Kommunene har ansvar for lokal frivillighetspolitikk og samarbeid med frivillige organisasjoner og frivilligsentraler, forvaltning av tilskudd, utleie av lokaler etc. Fylkeskommunen har det samme ansvaret, men på regionalt nivå. Det meste av kommunalt-frivillig samarbeid skjer innenfor kultur, fritid og idrett.

Driftstilskudd til frivillige lag og foreninger

Agder fylkeskommune fordelte i 2020 om lag kr. 7.206.000 i driftsmidler til frivillige organisasjoner på regionalt nivå, inkludert paraplyorganisasjonene for musikk, idrett og barne- og ungdomsorganisasjoner.

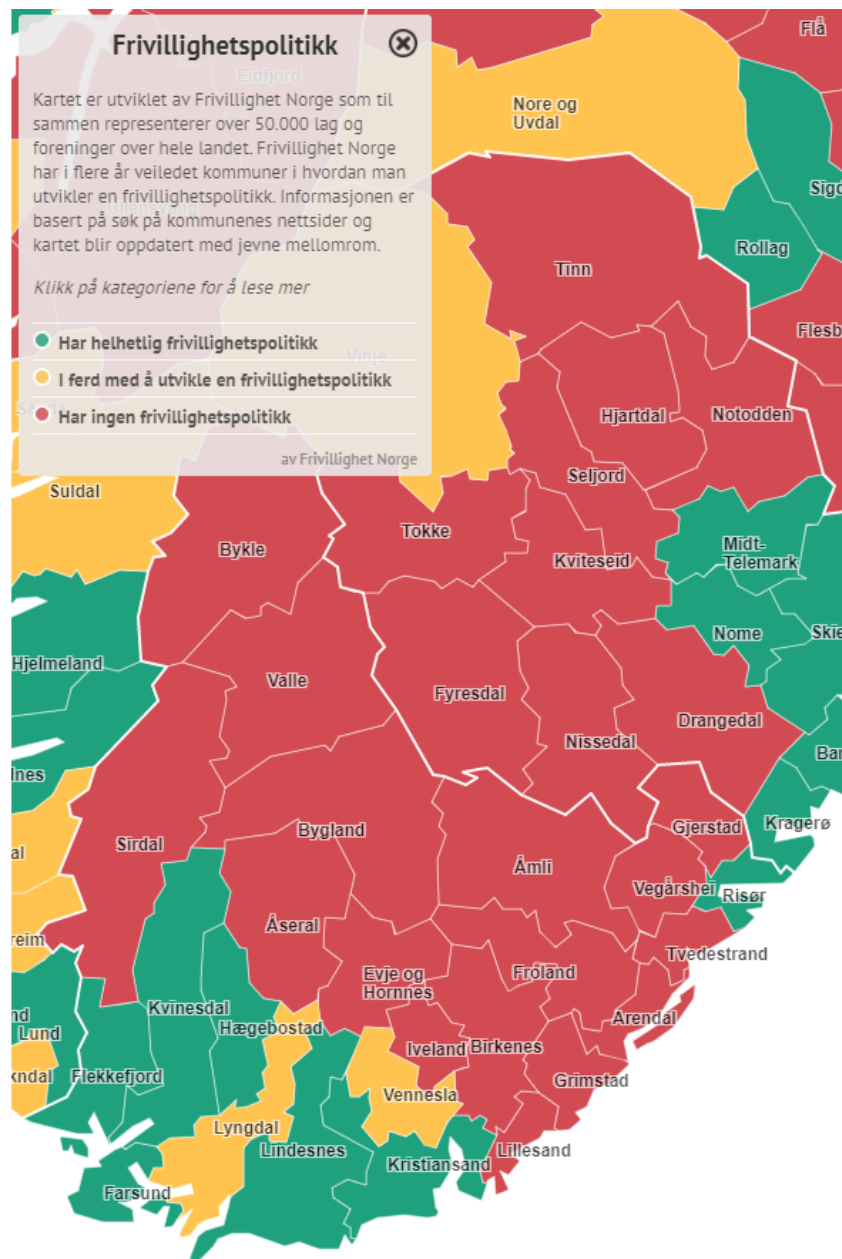
Under følger en oversikt over kommunale driftstilskudd til frivillige lag og foreninger.

(Kilde: Agdertall 2019)

Kommunal frivillighetspolitikk

Under følger en oversikt over kommuner med egen frivillighetspolitikk (per september 2022)

Administrative ressurser

Basert på samtaler med kommunene har vi dannet oss et bilde, men dette er ikke en utfyllende oversikt. I de fleste kommunene er det kultursjef, kulturkonsulent eller lignende som har ansvar for tilskudd til og kontakten med frivilligheten i kommunen. Kristiansand og Lindenes kommune har egne rådgivere med frivillighet som primærfelt.

Alle kommunene forholder seg til frivilligsentralene, enten ved representanter i styret der sentralen ikke er kommunal, eller ved at frivilligsentralen er kommunal. Det er noe ulik grad av nærhet til administrasjonen for daglig ledere av de kommunale frivilligsentralene.

Arendal kommune har gjennom prosjektet *Med hjerte for Arendal* utviklet en særskilt modell for samarbeidet mellom kommune, næringsliv og frivillighet: Med hjerte for Arendal er et organisk klyngenettverk med over 100 lag og organisasjoner, fire frivilligsentraler, Arendal Voksenopplæring, Arendal Innvandrerråd, Arendal Kulturforum, Arendal Næringsforening, Idrettskrets osv. Daglig ledelse, kontor og basisdrift er finansiert av Arendal Kommune.

Rapport fra innspillskonferansen

Frivillighet Norge: Innspill til Agder fylkeskommunes frivillighetsstrategi:

22. mars 2021 arrangerte Agder fylkeskommune, i samarbeid med Frivillighet Norge, en konferanse hvor det ble samlet innspill til fylkeskommunens frivillighetsstrategi. Innspillene ble gitt gjennom et digitalt spørreskjema sendt ut til alle deltakere.

Totalt ble undersøkelsen sendt til 83 deltakere. Av disse har 57 (68 %) svart på noen eller alle spørsmålene. De blir igjennom undersøkelsen delt i 5 kategorier; regionale organisasjoner; lokale organisasjoner; kommune; kommunalt drevne frivilligsentraler; og andre frivilligsentraler. Resultatene i rapporten bygger på tilbakemeldingene fra respondentene i undersøkelsen, og er dermed representativ for dem som valgte å avgi en besvarelse.

Anbefalingene under er basert både på resultatene i rapporten og på generelle anbefalinger utviklet i Frivillighet Norges arbeid.

Fylkeskommunen som kompetanseleverandør og koordinator

Det kommer tydelig frem at kommunene ser på fylkeskommunen som en kompetansebase, og ønsker at den kunnskapen også skal kunne brukes inn i deres arbeid med frivillig sektor. Fylkeskommunen kan bruke sin kompetanse til å legge til rette for at kommunene kan utvikle sitt arbeid med frivillig sektor. Det anbefales også å kartlegge hvilke kompetansebehov foreningene har, og om fylkeskommunen kan spille en rolle i å fylle dette behovet. Undersøkelsen rommer både lokale og regionale organisasjoner. Dermed er det mulig at en del av utfordringene organisasjonene møter best kan løses på kommunalt nivå.

Man ser at de lokale og de regionale organisasjonene opplever litt forskjellige utfordringer. Da er kanskje det beste at fylkeskommunen bidrar til at kommunene kan legge til rette for organisasjonene. Dette gjør det også fornuftig å klargjøre fylkeskommunens rolle.

Økonomi

Som en del av utviklingen av frivillighetsstrategien bør en ha en gjennomgang av

ordningene for økonomisk støtte til organisasjonene. I denne gjennomgangen bør organisasjonene involveres. På bakgrunn av dette må man vurdere muligheten til å etablere nye tilskuddsordninger og bidra med mer informasjon om tilgjengelige eksterne støtteordninger. Alle ordninger bør være så ubyråkratisk som mulig.

Det er en tydelig tilbakemelding i undersøkelsen at man ønsker en større grad av driftsmidler. Å drive en organisasjon og skape gode forutsigbare aktiviteter for medlemmer, deltagere og frivillige, krever midler til administrasjon og varige aktiviteter. I Frivillighet Norges undersøkelser under korona epidemien har det vært en tydelig tilbakemelding at å administrere aktivitet og seg selv har blitt betydelig mer krevende.

Forenkling

Å legge til rette for at det er enkelt og oversiktlig for organisasjonene å forholde seg fylkeskommunen er spesielt viktig etter en fylkessammenslåing. Vi anbefaler at man gjør det lett å finne frem til hvem man skal kontakte og hva man kan forvente i møte med fylkeskommunen. Man kan for eksempel se på en én-dør-inn ordning slik at man tar kontakt med en person som følger en videre i fylkeskommunen. Både blant organisasjonene og i kommunene er det en forventning om at frivillighetsstrategien skal si noe om fylkeskommunens rolle på frivillighetsfeltet, spesielt i forhold til å koordinere ansvar med kommunene.

Lokaler

Tilgang på gratis og rimelige lokaler (møtesteder/arenaer for aktiviteter, grupper, kurs, lager etc.) er viktige for foreningene, og avgjørende for å kunne ha aktivitet. Dette er et behov som også har endret seg på grunn av korona situasjonen. I dag trengs mye større lokaler for å gjennomføre aktivitet enn tidligere. Det er også større krav til renhold og andre smitteverntiltak, som er både fordyrende og arbeidskrevende. Dette må også fylkeskommune være bevisst når man vurderer hvordan man låner ut lokaler. Gode lokaler har også en markedsførende effekt i forhold til rekruttering av nye medlemmer. Vi anbefaler å se nærmere på hvordan fylkeskommune kan legge til rette for flere gratis eller rimelige leieforhold. I tillegg anbefaler vi å se nærmere på hvordan egnede fylkeskommunale bygg kan gjøres tilgjengelig for flere foreninger og målgrupper når de ellers ikke er i bruk. Fylkeskommunen bør anbefale kommunene å gjøre det samme, og koordinere gode løsninger for utlån av bygg.

Rekruttering

Rekruttering fremheves som viktig for organisasjonen, og dette ser de som en utfordring. Ut ifra Frivillighet Norges erfaring ser det ut til å være en sammenheng mellom rekruttering av medlemmer, og kompetanse, økonomiske muskler og foreningenes evne til å øke aktivitetsnivået. Vi anbefaler å se nærmere på hvordan det kan legges til rette for tilbud om relevant opplæring/kursing som kan bidra til et

mer målrettet rekrutteringsarbeid. Eksempler kan være tilbud om opplæring i markedsføring av organisasjonene, motivasjon av frivillige, eller å redusere barrierer for deltagelse. Denne type kurs kan gjerne holdes i regi av en forening som lykkes, men også i regi av kommunen med ansatte som har denne type kompetanse. Det anbefales at foreningene aktivt begynner å bruke de nasjonale nettportalene frivillighet.no og ungfritid.no, som også tilbyr kurs. Det anbefales også å kartlegge hvilke kompetansebehov foreningene har for å øke sin kapasitet og evne til å nå ut til flere med sine aktiviteter.

Synlighet

Synlighet er en utfordring for mange av organisasjonene. Vi anbefaler at fylkeskommunen hjelper organisasjonene med dette. Det kan være gjennom kompetanseheving, nettside eller å vise frem hva som skjer i frivilligheten på egne plattformer.

Møteplasser

Frivillighet Norge anbefaler at fylkeskommunen ser nærmere på behovet for å etablere eller videreutvikle faste møteplasser for å fremme dialog og tettere samarbeid både med kommuner på frivillighetsfeltet og de frivillige organisasjonene. Man bør diskutere med målgruppene hva kontaktpunkter/møteplasser skal inneholde for at det skal være attraktivt å delta. Eksempler på tema kan være støtteordninger, faglig påfyll, viktige prosjekter eller satsningsområder, og sonderinger rundt samarbeidsrelasjoner.

Litteraturliste

Stortingsmeldinger og NOU-er:

- Frivillighetsmeldinga, Meld.St. 10 (2018-2019):
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-10-20182019/id2621384/?ch=1>
- Kulturmiljømeldinga — Engasjement, bærekraft og mangfold, Meld. St. 16 (2019–2020):
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-16-20192020/id2697781/>
- Kulturmeldinga, Meld.St. 8 (2018-2019):
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-8-20182019/id2620206/>
- Folkehelsemeldinga, Meld.St. 19 (2018-2019):
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-19-20182019/id2639770/>
- Reforma Leve hele livet, Meld.St. 15 (2017-2018):
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-15-20172018/id2599850/>
- Stortingsmelding om friluftsliv, Meld.St. 18 (2015-2016):

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-18-20152016/id2479100/>

- Oppleve, skape, dele — Kunst og kultur for, med og av barn og unge (Barne- og ungdomskulturmeldinga):
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-18-20202021/id2839455/>
- Frivilligerklæringa:
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/frivilligerklaringa--frivillighetserklaringen/id2458656/>
- Program for folkehelse, Helsedirektoratet – kapittel: 3.4.1:
https://www.helsedirektoratet.no/tema/folkehelsearbeid-i-kommunen/program-for-folkehelsearbeid-i-kommunene/Program%20for%20folkehelsearbeid%20i%20kommunene%202017-2027.pdf/_attachment/inline/e03655e0-8769-465c-8d7b-742f01851a58:d085662920c55a2f4f038d58200b16170d31fef/Program%20for%20folkehelsearbeid%20i%20kommunene%202017-2027.pdf
- Frivillighet Norge og flere frivillige organisasjoner er sentrale aktører i Nasjonal dugnad mot fattigdom og utenforskap for barn og ungdom (NDFU):
https://bufdir.no/Familie/Fattigdom/Veileder/Samarbeid_pa_tvers_av_sektorer/Fritidserklaringen/

Forskning og fagressurser:

- Nordisk ministerråd, undersøkning om frivillig arbeid i Norden:
<https://www.norden.org/no/news/frivilligheten-star-fortsatt-sterkt-i-norden>
- Kulturrådet. Forskning om mangfold i kulturlivet:
<https://www.kulturradet.no/inkludering/vis/-/ny-rapport-om-mangfold-i-kulturlivet>
- Telemarksforskning: Kulturpolitikk, barn og unge:
<https://www.telemarksforskning.no/tema/kulturpolitikk-barn-og-unge/180/>
- Norce research, forskning frivillighet:
<https://www.norceresearch.no/forskningstema/frivillighet>
- Frivillighetsbarometeret / Frivillighet Norge 2019: <https://www.frivillighetnorge.no/nyheter/frivillighetsbarometeret-2019>
- Nettside til Frivillighet Norge: <https://www.frivillighetnorge.no/>
- Erik Småland (RA/Göteborgs Universitet) «Det frivillige fartøyvernet i Noreg - Historisk bakgrunn, omfang og motivasjon»
<https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/64378>
- Frivillighet og folkehelse - En kunnskapsgjennomgang: *Notat* - Audun Fladmoe og Bjarne Folkestad
https://www.samfunnsforskning.no/sivilsamfunn/publikasjoner/notater/notat_02_2016_v4.pdf
- Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor:
 - Nettside til senteret: <https://www.samfunnsforskning.no/sivilsamfunn/>
 - Norsk frivillighet. Utviklingstrender og samfunnseffekter:
<https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/handle/11250/2465257>
 - Frivillige bidrag under koronakrisa:

- https://www.samfunnsforskning.no/sivilsamfunn/aktuelt/nyheter/stort-frivillig-bidrag-under-koronakrisen.html?fbclid=IwAR3nSQxY3qkoFP_9-ZeUr5Vqg8MR_zbdnnW3t_XHWlfWiv15LXzZEN1vzNs&mc_cid=4c48caba29&mc_eid=1bfc293b4c
- «Finansiering av frivillighet: Frivillig sektors økonomi og lokallagenes rammevilkår»
 - «Organisasjonslandskap i endring 2009–2019: Fra ideologisk samfunnsendring til individuell utfoldelse?»
 - Kommunal frivillighetspolitikk:
<https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/bitstream/handle/11250/2638301/Kommunal%2bfrivillighetspolitikk.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
 - Lokalt beredskapssamarbeid:
<https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/bitstream/handle/11250/2638300/Lokalt%2bberedskapssamarbeid.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
 - Hvordan går det med frivilligheten i Oslo?
<https://www.samfunnsforskning.no/sivilsamfunn/aktuelt/nyheter/hvordan-gar-det-med-frivilligheten-i-oslo.html>
 - *Frivillig innsats og motivasjon i Norge og Skandinavia* (Strømsnes, Henriksen og Svedberg, 2019):
<https://www.samfunnsforskning.no/sivilsamfunn/aktuelt/nyheter/ny-bok-om-frivillig-innsats-i-skandinavia.html>

AGDER
fylkeskommune

Agder fylkeskommune

Postboks 788, Stoa
NO-4809 Arendal

Besøksadresse Kristiansand:
Tordenskjolds gate 65

Org.nr.: 921 707 134
Bank: 3207.28.74993

Besøksadresse Arendal:
Ragnvald Blakstads vei 1

www.agderfk.no

